

В. С. Іванова,

*дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта,
кандыдат гістарычных навук;
e-mail: ivanova.volga.s@gmail.com*

ЭВАЛЮЦЫЯ ТЭАРЭТЫЧНЫХ І ПРАВАВЫХ ПРЫНЦЫПАЎ ДОСТУПУ ДА АРХІВАЎ

Польская архівазнаўца Агнэшка Роса вылучае некалькі этапаў у эвалюцыі адносін да архіўнага доступу. Першы этап — да канца XVIII ст., калі ў Францыі ўпершыню быў створаны гістарычны архіў, а кожнаму грамадзяніну надавалася права доступу да дакументаў. Так была рэалізавана ідэя аб тым, што архівы належаць грамадству. Пэрыяд лібералізацыі доступу адносіцца да працэсаў, што адбываліся ў XIX—XX стст., калі грамадзяне шэрагу краін паступова пачалі дапускацца ў архівы. З другой паловы XX ст. доступ наўпрост звязваецца з публічнай дзейнасцю архіваў і закранае кожны аспект узаемадзеяння з навакольным асяроддзем, архівы становяцца на службу грамадства, на той момант яшчэ індустрыяльнага [1, с. 45—55]. Сёння архівы прэтэндуюць на тое, каб стаць часткай грамадства інфармацыйнага. Змены сучаснай архівазнаўчай парадыгмы, звязаныя з працэсамі інфарматызацыі, глабалізацыі, дэмакратызацыі і антрапалагізацыі, актуалізуюць іпытанне забеспячэння свабоднага, хуткага і безбар’ернага доступу да архіваў. Змяніліся маркеры адкрытасці архіваў, надаючы гэтаму паняццю значэнне зручнасці і эфектыўнасці выкарыстання. Доступ шырока трактуецца як паслуга, якую архівы прадстаўляюць сучаснаму грамадству ведаў, дзе кожная архіўная функцыя заклікана зрабіць архіўныя зборы зразумелымі для карыстальніка, а не падпарадкоўваць працу архіваў задачам дзяржаўнага ці арганізацыйнага кіравання, што было характэрна для індустрыяльнага грамадства.

Асноўныя этапы трансфармацыі ў адносінах да архіўнага доступу кожная краіна праходзіць па-свойму з улікам гістарычных і сацыяльна-палітычных асаблівасцей. Можна казаць і аб рэгіянальных рысах гэтых працэсаў на прыкладзе СССР і краін сацыялістычнага блока. Тэма доступу да архіваў, расакрычвання, гісторыі гэтых працэсаў перыядычна ўзнімалася на старонках беларускіх выданняў [2], але комплекснага тэарэтычнага асэнсавання ў беларускай гістарыяграфіі пакуль не атрымала.

Стварэнне Адзінага дзяржаўнага архіўнага фонду ў першыя гады існавання савецкай дзяржавы мела асновай ідэю цэнтралізацыі, закладзеную ў часы французскай рэвалюцыі разам з прынцыпам публічнага доступу. Але, як адзначаюць даследчыкі, у савецкім падыходзе гаворка пра адкрыты доступ да дакументаў для грамадзян не ішла, а дамінавала тэорыя класавай барацьбы ў рознасці яе праяў. Доступ да архіваў маглі мець толькі пэўныя катэгорыі грамадзян, а самі архіўныя дакументы часта выкарыстоўваліся ў якасці ідэалагічнай зброі [3]. Архіўная сістэма фарміравалася не як адкрытая да доступу

карыстальнікаў, а як частка сістэмы дзяржаўнага кіравання, задачай якой было ахоўваць свае сакрэты ад «класавых ворагаў». Гэта замацоўвалася ў савецкім архіўным заканадаўстве*.

У 1920—1930-я гг. агулам склалася сістэма рэгулявання доступу да архіўных дакументаў. Распрацоўвалася яна на ўзроўні СССР і выкарыстоўвалася ў саюзных рэспубліках. У дзяржаўных архівах ствараліся спецыяльныя сховішчы (спецсховы), устанаўліваліся грыфы «абмежаваны доступ», «для службовага карыстання», «канфідэнцыйна», асабліва значныя дакументы часта прыраўноўваліся да сакрэтных. Асобны статус мелі партыйныя архівы, большасць дакументаў з якіх былі даступныя толькі для асобных катэгорый навуковых супрацоўнікаў. Абмежаванне адбывалася і праз працэдуры карыстання архіўнымі дакументамі прадстаўнікамі грамадства і дзяржавы — працу чытальных залаў, выкананне запытаў і атрыманне даведак, публікацыю найбольш значных для дзяржавы дакументаў. На архівістаў была ўскладзена задача забеспячэння функцыянавання рэжыму абмежавання доступу. Да пачатку 1930-х гг., па ацэнках некаторых даследчыкаў, амаль трэцяя частка ўсіх архіваў у СССР знаходзілася на сакрэтным захоўванні [4]. А да пачатку 1990-х гг. — да 90% партыйных і 50% дзяржаўных [5, с. 11].

На працягу 1990-х гг. адсотак сакрэтных дакументаў у дзяржаўных архівах былых савецкіх рэспублік знізіўся ў сярэднім да 1—3%, але архівы Міністэрства абароны, Міністэрства замежных спраў, КДБ і іншых ведамстваў па-ранейшаму не перадалі дакументы савецкага перыяду на дзяржаўнае захоўванне і доступ да іх заставаўся абмежаваным [6, с. 191]. З іншага боку, шэраг краін, такіх, як Літва, Латвія, Эстонія, а таксама былыя краіны сацыялістычнага лагера — Польшча, Венгрыя, Румынія, Германія і інш., цалкам адкрылі ведамасныя архівы, Украіна — часткова. 1990-я гг. расійскі акадэмік А. А. Чубар’ян слухна назваў сапраўднай «рэвалюцыяй у доступе да архіваў», але адзначаў і пэўны «забараняльны синдром» з боку архівістаў, якія прывыклі працаваць у сістэме, дзе адной з асноўных іх задач доўгі час было абмежаванне доступу да дакументаў [7, с. 8].

* Палажэнне аб архіўным упраўленні БССР (1930); Інструкцыя аб прыёме і захоўванні сакрэтных архіўных матэрыялаў ва ўстановах ЦАУ БССР (1932); Правілы захоўвання і карыстання архіўнымі партыйнымі і камсамольскімі дакументамі ў партархіве Інстытута гісторыі партыі (1936); Інструкцыя ГАУ НКУС СССР аддзелам сакрэтных фондаў дзяржаўных архіваў па ўліку асоб, што праходзяць па кампраметуючым архіўным матэрыялам (1939); Пастанова Савета Міністраў СССР «Аб мерах па ўпарадкаванні рэжыма захоўвання і лепшым выкарыстанні архіўных матэрыялаў міністэрстваў і ведамстваў» (1956); Інструкцыя аб працы дзяржаўных архіваў СССР з сакрэтнымі матэрыяламі (1966); Інструкцыя па забеспячэнні захаванасці дзяржаўнай тайны і рэжыма сакрэтнасці прац ва ўстановах і на прадпрыемствах СССР (1972) і інш.

У гэты перыяд перад архівістамі стала даволі шмат тэарэтычных, прыватных, этычных і практычных пытанняў. Ці могуць дзяржаўныя архівы захоўваць сакрэтныя дакументы? Якімі метадамі можа адбывацца рассакрэчванне дакументаў? Ці ўваходзіць у абавязкі архівіста абмежаванне доступу да дакументаў? Якімі прававымі нормамаі можа абмяжоўвацца доступ да архіваў?

Вядомы савецкі і расійскі архівазнаўца А. В. Елпацьеўскі ў сваёй публікацыі 1992 г. вылучыў два асноўныя падыходы ў дачыненні да магчымасці захоўвання сакрэтных дакументаў у дзяржаўных архівах. Адзін з іх заключаецца ў тым, што архівы мусяць быць агульнадаступнымі і не могуць захоўваць сакрэтныя дакументы. Гэта ідэя закладзена ў канцэпцыі Нацыянальнага архіўнага фонду, даступнага для ўсіх грамадзян, сфармуляванага, як адзначалася, у канцы XVIII ст. і атрымаўшага развіццё ў розных краінах на працягу апошніх двух стагоддзяў. Другі — заключаецца ў тым, што пэўную колькасць сакрэтных дакументаў дзяржаўныя архівы мусяць захоўваць, каб пазбегнуць іх знішчэння ў ведамствах, для якіх яны страцілі аператыўную значнасць [8].

Многія аўтары адзначалі таксама канфлікт паміж карыстальнікамі і архівістамі ў пытанні доступу да дакументаў [4]. Архівіст доўгі час успрымаўся як службовая асоба, якая «абараняе» дакументы ад грамадства і дзейнічае толькі ў інтарэсах пэўных груп ці ведамстваў. Пачынаючы з 1990-х гг., разам з «рэвалюцыйным доступам да архіваў» пачала адбывацца і змена свядомасці архівіста, асноўнай задачай якога на сённяшні дзень з'яўляецца служэнне грамадству і забеспячэнне максімальнага доступу да архіўнай інфармацыі.

Распрацоўка і ўвядзенне новага нацыянальнага заканадаўства ў постсавецкіх краінах, што фарміравала сістэму доступу і абмежаванняў доступу да дакументаў, закладвала новую сістэму ўзаемасувязей і ўзаемадзеянняў у гэтым пытанні. Яна складалася з асноўных законаў: архіўнага, аб інфармацыі, аб дзяржаўных сакрэтах, аб абароне персанальных даных, аб аўтарскім праве, і ў шэрагу краін — аб архівах былых савецкіх спецслужбаў. Гэта сістэма павінна была быць несупярэчлівай і выбудовацца на пэўным наборы тэарэтычных прынцыпаў, выпрацаваных навуковай супольнасцю.

Адна з найбольш значных тэарэтычных распрацовак гэтага пытання была распачата ў 1994 г. Міжнародным саветам архіваў (МСА) і ЮНЕСКА. Намаганнямі гісторыкаў, спецыялістаў у галіне інфармацыйнага права і архівістаў планавалася стварыць агульны для краін Еўропы стандарт доступу да архіваў. Па даручэнні МСА член яго Юрыдычнага камітэта француз Эрве Бастыян падрыхтаваў першапачатковы варыянт дакумента, названы «Рэкамендацыі для выпрацоўкі мінімальнага стандартнага правілаў доступу да архіваў», у якім вызначалася наяўнасць тэрмінаў абмежавання доступу да дакументаў (20—30-х гг.) і спецыяльных механізмаў доступу да закрытых дакументаў, т. зв. «давяральных доступ» ці «выключны дазвол» для пэўных катэгорый карыстальнікаў да закрытай архіўнай інфармацыі пры адказнасці карыстальніка за яе распаўсюджванне.

У студзені 1997 г. у Страсбургу рэгіянальная група экспертаў абмеркавала першы варыянт задуманага стандарту, вылучыўшы асноўныя прынцыпы:

- роўнасць доступу да дакументаў грамадзян краіны і грамадзян іншых краін;
- роўнасць доступу грамадзян да любых архіваў краіны;
- свабодны і бясплатны доступ да навукова-даведачнага апарату архіваў;
- палітыка пераканання і падтрымкі ў дачыненні да ўладальнікаў прыватных архіваў для выканання вышэйазначаных прынцыпаў;
- навукова-даведачны апарат павінен утрымліваць звесткі аб усіх абмежаваннях доступу да дакументаў для таго, каб карыстальнік мог ужыць магчымасць давяральных доступу;
- права давяральных доступу да сакрэтных архіўных дакументаў на аснове спецыяльнага дазволу;
- наяўнасць працэдуры абскарджвання адмовы ў доступе да дакументаў [4].

У ліпені 2000 г. гэтыя прынцыпы былі пашыраны, дапрацаваны і нарматыўна зафіксаваны Камітэтам міністраў Савета Еўропы, які прыняў першы міжуродавы стандарт адносна архіўнай палітыкі і практыкі ў Еўропе. Гэты стандарт вядомы як Рэкамендацыя № R (2000) 13. Ён падкрэслівае важнасць ролі архіваў ва ўмацаванні культурнай ідэнтычнасці дэмакратыі і вызначае еўрапейскую палітыку доступу да архіваў. Згодна з ім нацыянальнае заканадаўства краін-членаў павінна забяспечваць ці адкрыццё дзяржаўных архіваў без асаблівых абмежаванняў, ці агульны перыяд закрыцця. Выключэнні з гэтага агульнага правіла і абмежаванне доступу можа адбывацца ў двух выпадках: калі яно тычыцца захавання важных грамадскіх інтарэсаў, якія патрабуюць абароны (напрыклад, як нацыянальная абарона, знешняя палітыка і грамадскі парадак) і распаўсюджвання інфармацыі, якая тычыцца асабістага жыцця грамадзян [9, с. 63—65].

Засноўваючыся на гэтых прынцыпах, у 2015 г. была праведзена шырокамаштабная архіўная рэформа ва Украіне. Заканадаўства распрацоўвалася з 2010 г. і ўтрымлівала наступныя нормы:

- адкрыты і свабодны доступ да архіваў савецкіх органаў, якія не маюць правапераемніцтва;
- аўтаматычнае здыманне ўсіх грыфаў сакрэтнасці, пастаўленых у савецкі час;
- магчымасць абмежавання доступу да інфармацыі асобамі, якія згадваюцца ў дакументах (абмежаванні асоба магла ўнесці на працягу года пасля прыняцця закону, але не больш чым на 25 гадоў);
- прававы падзел паміж паняццем дакумент і інфармацыя — можа быць абмежаваны доступ да інфармацыі, але не дакумента;

адказнасць за распаўсюджванне і выкарыстанне інфармацыі перанесена з архівіста на карыстальніка;

свабоднае капіраванне архіўных дакументаў без аплаты [10].

Другі падыход да доступу да архіваў сфармуляваны ў гэты ж час расійскім архівазнаўцам, кіраўніком архіўнай службы Расіі У. П. Казловым [4]. Ён заснаваны на крытычнымасэнсаванні еўрапейскіх прынцыпаў і ацэнцы магчымасці іх дастасавання для расійскіх архіваў. Гэты падыход можна ахарактарызаваць як эвалюцыйны — паступовае рассакрэчванне дакументаў па меры неабходнасці. Менавіта ў межах гэтага падыходу ў 2011 г. краінамі СНД было падпісана пагадненне аб парадку перагляду ступені сакрэтнасці звестак, засакрэчаных у перыяд існавання СССР. Згодна з ім кожная краіна — удзельнік пагаднення пры вырашэнні пытання аб рассакрэчванні дакументаў на нацыянальным узроўні накіроўвае свае прапановы ўсім дзяржавам — удзельнікам пагаднення, якія прымаюць рашэнне аб наяўнасці ці адсутнасці шкоды для ўласных нацыянальных інтарэсаў адпаведнасці з заканадаўствам [11].

У Беларусі першы архіўны закон, прыняты ў 1994 г., засноўваўся на канцэпцыі Нацыянальнага архіўнага фонду, якая, як ужо адзначалася, па сваёй сутнасці прадугледжвала права свабоднага доступу да дакументаў усіх грамадзян, а таксама не прадугледжвала наяўнасць у дзяржаўных архівах сакрэтных дакументаў. Тым не менш, невялікі адсотак такіх дакументаў (у т. л. былога партыйнага комплексу) не быў рассакрэчаны, а дзеючыя «Правілы працы дзяржаўных архіваў» (2005, арт. 55, 242—248) прадугледжваюць нормы захоўвання і доступу да сакрэтных і «часткова сакрэтных»* дакументаў у дзяржаўных архівах.

Дзеючы закон «Аб архіўнай справе і справаводстве» (2011, арт. 29) прадугледжвае абмежаванне доступу да архіўных дакументаў у наступных выпадках: калі гэта парушае дзяржаўную, камерцыйную ці іншую тайну**, якая ахоўваецца законам, правы грамадзян ці можа нанесці шкоду бяспецы архіўных дакументаў. Парадак доступу да архіўных дакументаў, што ўтрымліваюць асабістую тайну грамадзян (можа дасягаць 75 гадоў), вызначаецца кіраўніцтвам архіва. Але ў беларускім заканадаўстве адсутнічае дакладнае вызначэнне паняцця «асабістая тайна» і катэгорыі тых дакументаў, якія могуць быць да яе аднесены. Канкрэтызавалася яно толькі ў «Інструкцыі аб рэжыме доступу да дакументаў, што ўтрымліваюць звесткі, якія адносяцца да асабістай тайны грамадзян» (1996), і «Рэспубліканскім пералікам звестак абмежаванага распаўсюджвання» (1999). На іх падставе А. Я. Рыбакоў прапа-

* Паняцце «часткова сакрэтны дакумент» у сучасным беларускім заканадаўстве адсутнічае і з’яўляецца спадчынай практычнага падыходу да захоўвання дакументаў у савецкі перыяд.

** Службовая, урачэбная, адвакацкая, натарыяльная, банкаўская, падапкова тайна.

наваў працэдуру аднясення дакументаў дзяржаўных архіваў да катэгорыі тых, што ўтрымліваюць тайну асабістага жыцця [12].

На сённяшні дзень абодва гэтыя дакументы не з’яўляюцца актуальнымі пасля ўвядзення новых нарматыўных актаў. Дзеючая «Інструкцыя аб парадку доступу да архіўных дакументаў, што ўтрымліваюць асабістую тайну грамадзян» (2012, п. 8) не мае такіх вызначэнняў, а пералік звестак, якія могуць адносіцца да асабістай тайны грамадзян, прыведзены толькі ў адпаведных метадычных рэкамендацыях (п. 8)[13] і з’яўляецца дастаткова шырокім і нарматыўна не зафіксаваным, што ўскладае вялікую адказнасць на архівістаў і кіраўнікоў архіваў, без вызначэння дакладных прававых і арганізацыйных механізмаў [14].

Законам «Аб інфармацыі, інфарматызацыі і абароне інфармацыі» (2008, арт. 17) вызначаюцца катэгорыі інфармацыі, доступ да якой абмежаваны. Гэта інфармацыя аб прыватным жыцці асобы — даныя, што складаюць асабістую і сямейную тайну, тайну тэлефонных перамоў, паведамленняў, стану здароўя (арт. 28 Канстытуцыі), не могуць выкарыстоўвацца насуперак волі асобы. Арт. 40 Закона «Аб сродках масавай інфармацыі» кажа аб неабходнасці атрымання згоды асобы на выкарыстанне асабістай інфармацыі. Такім чынам, адной з асноўных характарыстык канфідэнцыяльнасці асабістай інфармацыі з’яўляецца воля асобы за забарону ці дазвол яе выкарыстання. Да інфармацыі абмежаванага выкарыстання адносяцца згодна закону таксама — персанальныя даныя, інфармацыя, што ўтрымлівае дзяржаўную, камерцыйную, прафесійную і іншую тайну, інфармацыя абмежаванага распаўсюджвання з грыфам «для службовага карыстання» [15], інфармацыя судовых спраў да сканчэння судавытворчасці.

Закон «Аб дзяржаўных сакрэтах» (2010, арт. 22) усталёўвае максімальны тэрмін сакрэтнасці — 30 гадоў, што адпавядае тэрмінам часовага захоўвання дакументаў у арганізацыях згодна арт. 20 Закона «Аб архіўнай справе і справаводстве» (2011). А рассакрэчванне дакументаў адбываецца органамі, якія маюць права на іх засакрэчванне — дзяржаўныя архівы да іх не адносяцца.

Такім чынам, паняцце доступу да архіваў перажыло некалькі эвалюцыйных этапаў, а ў былых савецкіх краінах мае шэраг асаблівасцей, якія да сённяшняга дня ўплываюць на практыку працы і развіццё архіўнай галіны, што служыць пераважна інтарэсам дзяржаўных органаў і арганізацый. Сучаснае беларускае заканадаўства пакідае шэраг пытанняў і дазваляе казаць аб неабходнасці дапрацоўкі як у кірунку вырашэння супярэчнасцей паміж рознымі актамі, так і эвалюцыі ў бок адпаведнасці сучасным тэарэтычным падходам.

Літаратура

1. Rosa, A. Funkcja edukacyjna archiwów / A. Rosa. — Warszawa, 2012. — 317 s.

2. Жумарь, С. Рассекречивание документов в государственных архивах Беларуси: исторический аспект / С. Жумарь // *Архівы і справаводства*. — 2007. — № 1. — С. 88—95; Федоренко, А. Рассекречивание документов партийного комплекса: гомельский опыт / А. Федоренко // *Архівы і справаводства*. — 2009. — № 2. — С. 86—90; Меломед, Т. Рассекречивание документов партийного комплекса: гомельский опыт / Т. Меломед // *Архівы і справаводства*. — 2010. — № 3. — С. 104—106; Гужалоўскі, А. Сакрэтнасць архіваў у БССР / А. Гужалоўскі // *Беларускі гістарычны часопіс*. — 2014. — № 17. — С. 31—36.
3. Старостин, Е. В. Архивы и революция / Е. В. Старостин, Т. И. Хорхордина. — М.: РГГУ, 2007. — 180 с.; Корнеев, В. Е. Архивы на службе тоталитарного государства (1918—1940-х гг.) / В. Е. Корнеев, О. Н. Копылова // *Отечественные архивы*. — 1992. — № 3. — С. 13—24.
4. Козлов, В. П. Российские архивы: проблемы доступа и использования / В. П. Козлов // *Делопроизводство* [Электронный ресурс]. — 2011. — № 1. — Режим доступа: <https://www.top-personal.ru/officeworkissue.html?144>. — Дата доступа: 24.04.2021.
5. Пихоя, Р. Г. Размышления об архивной реформе / Р. Г. Пихоя // *Археографический ежегодник за 1994 г.* — М., 1996. — С. 3—17.
6. Савин, В. А. Архивное наследие России: Государственный архивный фонд РСФСР: управление и коммуникации: 1918—1941 / В. А. Савин. — Кн. 2. — М.: РГГУ, 2009. — 350 с.
7. Ожидание перемен в деле рассекречивания документов КПСС: мнения хранителей и пользователей // *Отечественные архивы*. — 2001. — № 5. — С. 3—10.
8. Елпатьевский, А. В. О рассекречивании архивных фондов / А. В. Елпатьевский // *Отечественные архивы*. — 1992. — № 5. — С. 15—20.
9. Кечкеметі, Ш. Доступ до архівів. Путівник для імплементації Рекомендації № R (2000) 13 щодо Європейської політики доступу до архівів / Ш. Кечкеметі, І. Секей. — Харків, 2010. — 144 с.
10. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 9 квітня 2015 року № 319-VIII: са змінами ад 2015; Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917—1991 років: Закон України від 09.04.2015 № 316-VIII.
11. О порядке пересмотра степени секретности сведений, засекреченных в период существования Союза Советских Социалистических Республик: Международное соглашение от 18 октября 2011.
12. Рыбаков, А. Е. Тайна личной жизни граждан в документах: понятие, требования к ее охране, ответственность за нарушение / А. Е. Рыбаков [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://pravo.kulichki.net/dop/otdk/otdk1307.htm>. — Дата доступа: 24.04.2021.
13. Методические рекомендации по работе с архивными документами, содержащими сведения, относящиеся к личной тайне граждан. Утверждены приказом директора Департамента по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь 28.12.2015 № 50.
14. Жолнеркевич, Г. Расширение доступа к документам государственных архивов Республики Беларусь: проблемы и пути решения / Г. Жолнеркевич // *Беларускія архівы на мяжы тысячагоддзяў: здабыткі і страты. Матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі, прысвечанай 80-годдзю Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі (Мінск, 28 чэрвеня 2018 г.)* / рэдкал.: В. І. Кураш (старшыня) [і інш.]. — Мінск:

- БелНДДАС, 2019. — С. 265—271; Агеева, Т. Проблемы использования баз данных в контексте защиты личной жизни и персональных данных в Беларуси / Т. Агеева [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://bydc.info/analytics/66-problemy-ispolzovaniya-baz-dannykh-v-kontekste-zashchity-lichnoj-zhizni-i-personalnykh-dannykh-v-belarusi-2>. — Дата доступа: 24.04.2021; Саванович, М. К вопросу о соотношении информации о частной жизни и персональных данных / М. Саванович [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://etalonline.by/novosti/mnenie/informatsii-ochastnoy-zhizni-i-personalnykh-dannykh/>. — Дата доступа: 24.04.2021.
15. Положение о порядке проставления ограничительного грифа «Для служебного пользования», грифа «Коммерческая тайна» и ведения делопроизводства по документам, содержащим служебную информацию ограниченного распространения и информацию, составляющую коммерческую тайну. Утверждено постановлением Совета Министров Республики Беларусь 12.08.2014 № 783.

Артыкуластупіў у рэдакцыю 16.07.2021